

Третяк Олена

<https://orcid.org/0000-0001-6124-2597>

Доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри історії України, археології та краєзнавства,
Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка
(Чернігів, Україна) E-mail: tretakes@gmail.com

МОТИВАЦІЯ ВОЛОНТЕРІВ ЧЕРНІГІВЩИНИ В УСНИХ СВІДЧЕННЯХ ПЕРІОДУ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

У статті досліджено мотивацію волонтерів Чернігівщини за матеріалами усних свідчень періоду російсько-української війни. Проаналізовано основні чинники залучення до волонтерської діяльності, особливості їх формування та трансформації під впливом подій війни упродовж 2014–2025 рр. Встановлено, що мотивація волонтерів має комплексний характер і поєднує морально-етичні, патріотичні, родинно-особистісні та соціально-психологічні мотиви. Особливу увагу приділено впливу безпосередньо пережитого воєнного досвіду на активізацію волонтерської діяльності мешканців Чернігівщини.

Метою статті є дослідження мотиваційних чинників волонтерської діяльності на Чернігівщині в період російсько-української війни на основі усної історії, а також виявлення особливостей формування та трансформації мотивації волонтерів під впливом подій війни у 2014–2025 рр.

Методологія. Методологічну основу дослідження становлять підходи усної історії та історичної антропології, які дозволяють розглядати волонтерство як форму громадянської активності та індивідуально пережитий досвід війни. Для досягнення поставленої мети використано комплекс загальнонаукових і спеціально-історичних методів. Історико-генетичний метод застосовано для аналізу формування та трансформації мотивації волонтерської діяльності на різних етапах російсько-української війни. Біографічний метод використано для визначення індивідуальних траєкторій залучення респондентів до волонтерського руху. Метод усної історії та нарративний аналіз дали змогу інтерпретувати усні свідчення, виявити мотиви волонтерської діяльності та особливості осмислення респондентами власного досвіду. Метод узагальнення використано для виокремлення основних груп мотивів волонтерської діяльності.

Наукова новизна полягає у з'ясуванні мотивації волонтерів Чернігівщини на основі усної історії джерел та виявленні особливостей її трансформації в умовах російсько-української війни. Встановлено, що мотиваційна структура волонтерської діяльності зазнала змін під впливом повномасштабного вторгнення 2022 р., досвіду облоги Чернігова, окупації частини територіальних громад та безпосереднього переживання воєнних подій. Доведено, що волонтерство для значної частини респондентів стало не лише формою допомоги військовим і цивільному населенню, а й механізмом адаптації до воєнної реальності та способом осмислення власного досвіду.

Висновки. Усні свідчення волонтерів Чернігівщини засвідчують, що основними мотивами волонтерської діяльності є моральна відповідальність, патріотичні переконання, підтримка близьких, громадянська солідарність та прагнення подолати наслідки травматичного воєнного досвіду. Встановлено, що після початку повномасштабного вторгнення мотивація волонтерів суттєво трансформувалася й набула більш особистісного та емоційного характеру. Дослідження підтверджує значний евристичний потенціал усної історії джерел для вивчення механізмів громадянської самоорганізації та суспільної стійкості в умовах війни.

Ключові слова: волонтер, волонтерський рух, мотивація волонтерської діяльності, громадянське суспільство, російсько-українська війна, Чернігівщина, прикордонний регіон, усна історія.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими або практичними завданнями. Російсько-українська війна стала потужним чинником суспільної мобілізації та активізації громадянської участі в Україні. Одним із найпомітніших проявів цих процесів стало розгортання волонтерського руху, який від початку російської агресії у 2014 р., а особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 р. забезпечував підтримку військових, допомогу цивільному населенню та функціонування громад в умовах війни. Волонтерство перетворилося на важливий елемент суспільної стійкості та стало одним із чинників консолідації українського суспільства.

Чернігівщина – це прикордонний регіон, який у 2022 р. пережив облогу обласного центру, окупацію частини територіальних громад, руйнування інфраструктури та упродовж усього повномасштабного вторгнення має тривалий вплив воєнних загроз. За цих умов волонтерський рух став важливим механізмом самоорганізації населення, а мотивація його учасників – одним із чинників збереження та розвитку волонтерських ініціатив.

Важливим науковим завданням є вивчення причин залучення громадян до волонтерської діяльності, трансформації їхніх мотиваційних установок на різних етапах російсько-української війни та впливу воєнного досвіду на формування активної громадянської позиції. Особливі можливості для

такого дослідження надає усна історія, яка дозволяє звернутися до індивідуального досвіду волонтерів, простежити їхні ціннісні орієнтири, особистісні мотиви та способи осмислення власної діяльності.

Попри значний масив досліджень, присвячених історії волонтерського руху в Україні, мотивація волонтерів переважно розглядається в соціологічному, психологічному або політологічному контекстах. Натомість реконструкція мотивацій волонтерів на основі усних свідчень як історичного джерела залишається недостатньо розробленою, особливо на регіональному рівні. У зв'язку з цим актуальним є дослідження інформації про мотивацію волонтерів Чернігівщини, вміщене в усних свідченнях періоду російсько-української війни. Її вивчення сприятиме поглибленню знань про механізми громадянської самоорганізації та формування суспільної стійкості в умовах війни.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукове осмислення феномену волонтерства в Україні здійснюється в межах кількох дослідницьких напрямів, що охоплюють історичні, соціально-політичні, психологічні та антропологічні аспекти. Міждисциплінарний характер проблеми зумовлений складністю явища волонтерства, яке в умовах російсько-української війни постало не лише як форма громадянської активності, а й як важливий чинник суспільної мобілізації, соціальної солідарності та підтримки держави. У наукових дослідженнях поступово зміщується увага від загальних характеристик волонтерського руху до вивчення його регіональної специфіки, індивідуального досвіду учасників та мотиваційних чинників волонтерської діяльності.

Питання становлення волонтерства як інституту громадянського суспільства та чинника суспільної мобілізації після початку російської агресії у 2014 р. висвітлено у працях Д. Горелова, О. Корнієвського, В. Білецького, Є. Шайгородського та Є. Вергелюка [3]. Дослідники розглядають волонтерство як одну з ключових форм громадянської активності, що в умовах війни компенсує обмежені можливості держави у сфері забезпечення військових і цивільного населення. Важливим внеском у розробку цієї проблематики стала монографія «Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років», у якій простежено процес трансформації стихійних громадських ініціатив у розгалужену мережу волонтерських об'єднань та проаналізовано їхню роль у суспільному житті країни [1].

Окремий напрям досліджень становлять праці, присвячені мотиваційним чинникам волонтерської діяльності, феномену альтруїзму, громадянської відповідальності, суспільної солідарності та подолання колективної травми. Ці аспекти розглядають Н. Гапон, О. Столярчук, С. Каліщук, О. Рева [2; 13]. Їхні дослідження сприяють глибшому розумінню особистісних мотивацій волонтерів, моральних засад волонтерської діяльності та впливу війни на формування нових моделей громадянської поведінки.

Оскільки мотивація волонтерської діяльності формується під впливом індивідуального досвіду, особистих цінностей та переживання воєнних подій, особливого значення набувають дослідження у галузі усної історії. Методологічні засади використання усноісторичних джерел розроблено у працях Г. Боднар, Г. Грінченко, А. Киридон, Т. Пастушенко та інших дослідників. У центрі їхньої уваги перебувають проблеми фіксації індивідуальної пам'яті, особливості роботи з травматичним досвідом, етичні аспекти проведення інтерв'ю та можливості використання усних свідчень для дослідження новітньої історії України.

Важливу роль у накопиченні джерельної бази для вивчення індивідуального досвіду війни відіграли масштабні усноісторичні проєкти, зокрема серія збірників «Усна історія російсько-української війни» за редакцією В. Мороко [14], а також видання Українського інституту національної пам'яті «Майдан від першої особи» [6]. Ці проєкти заклали важливе методологічне та джерельне підґрунтя для дослідження суб'єктивного досвіду учасників суспільно-політичних подій, зокрема учасників волонтерського руху.

Вагомий внесок у документування досвіду війни та повсякденних практик населення здійснюють науковці Чернігівського науково-дослідного центру антропології війни (С. Маховська, О. Боряк, О. Воробей, К. Литвин та ін.) [15] та Науково-дослідного центру усноісторичних досліджень Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка (Г. Дорохіна, О. Гринь, О. Коваленко, С. Токарев, С. Щербина, Л. Юда) [4; 5]. У їхніх студіях висвітлено досвід повсякдення, самоорганізації населення, функціонування локальних громад та практики виживання в умовах війни, у тому числі окупації та облоги. Феномен дитячого волонтерства на Чернігівщині як одну з форм громадянської активності дітей і підлітків в умовах воєнного часу розглянула О. Гринь [4].

Попри значний масив публікацій, присвячених волонтерському руху, громадянському суспільству та усній історії російсько-української війни, проблема мотивації волонтерської діяльності залишається недостатньо дослідженою в історичному вимірі. Найвні праці переважно зосереджуються на організаційних формах волонтерства, напрямках допомоги, суспільній ролі волонтерського руху або психологічних аспектах участі в ньому. Водночас потребують подальшого вивчення мотиви залучення громадян до волонтерської діяльності на різних етапах російсько-української війни, вплив воєнного досвіду на трансформацію мотиваційних установок, а також особливості поєднання громадянських, моральних, патріотичних та особистісних мотивів у волонтерській діяльності. Недостатньо дослідженими залишаються й регіональні особливості мотивації волонтерів, зокрема в прикордонних регіонах України. Саме ці аспекти становлять предмет даного дослідження.

Мета статті полягає у дослідженні мотиваційних чинників волонтерської діяльності на Чернігівщині в період російсько-української війни на основі усноісторичних джерел, а також виявлення особливостей формування та трансформації мотивацій волонтерів під впливом подій війни у 2014–2025 рр.

Висвітлення процедури теоретико-методологічного та/або експериментального дослідження із зазначенням методів дослідження. Методологічною основою дослідження є усна історія

та історична антропологія, які дозволяють розглядати волонтерство не лише як суспільне явище, а й як індивідуально пережитий досвід війни. Усноісторична перспектива надає можливість дослідити мотиви залучення до волонтерської діяльності, особливості осмислення волонтерами власного досвіду та трансформацію ціннісних орієнтацій під впливом подій російсько-української війни.

Джерельну основу дослідження становлять понад 30 інтерв'ю учасників волонтерського руху Чернігівщини, які були записані упродовж 2023–2025 рр. під час польових досліджень та усноісторичних проєктів представниками Науково-дослідного центру усноісторичних досліджень Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка та зберігаються у його робочому архіві. До вибірки увійшли волонтери різного віку, статі, професійної належності та напрямів діяльності, які представляють як місто Чернігів, так і територіальні громади області. З метою безпеки респондентів дані про них анонімізовано.

У процесі дослідження використано комплекс загальнонаукових і спеціально-історичних методів. Історико-генетичний метод застосовано для аналізу формування та трансформації мотивації волонтерської діяльності на різних етапах російсько-української війни. Біографічний метод дозволить реконструювати індивідуальні траєкторії залучення респондентів до волонтерського руху. Метод усної історії та нарративний аналіз використано для інтерпретації усних свідчень, виявлення мотивів волонтерської діяльності, ціннісних орієнтацій респондентів і способів осмислення ними власної участі у волонтерському русі. Метод узагальнення дав змогу виокремити основні групи мотивів, характерні для волонтерів Чернігівщини, та простежити їх зміни впродовж російсько-української війни.

Виклад основного матеріалу дослідження з обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Аналіз усних свідчень волонтерів Чернігівщини дозволяє простежити особливості формування мотивації волонтерської діяльності в умовах російсько-української війни. Інтерв'ю засвідчують, що мотиви залучення до волонтерського руху не були статичними, а трансформувалися під впливом воєнних подій, особистого досвіду та змін у суспільстві. Водночас для більшості респондентів волонтерство поступово перетворюється з реакції на кризову ситуацію на стійку форму громадянської активності та спосіб повсякденної участі в житті громади.

У оповідах волонтерів чітко простежуються два етапи активізації волонтерської діяльності. Перший пов'язаний із початком російської агресії у 2014 р., коли основними мотивами були патріотичні почуття, підтримка українських військових та прагнення компенсувати недостатність матеріального забезпечення армії. Другий етап розпочався після повномасштабного вторгнення Російської Федерації у 2022 р. Події облоги Чернігова, окупації частини території області, руйнування інфраструктури та безпосередня загроза життю спричинили масове залучення населення до волонтерської діяльності та актуалізували нові мотиваційні чинники.

Аналіз свідчень дозволяє виокремити кілька основних груп мотивів волонтерської діяльності. Насамперед йдеться про моральну відповідальність і неможливість залишатися осторонь подій війни. У багатьох інтерв'ю волонтерство постає не як виняткова діяльність, а як природне бажання допомогти. Респонденти часто характеризують свою участь у волонтерському русі як обов'язок або внутрішню потребу. Показовими є слова однієї з волонтерок: «Просто щоб допомогти. До-по-мог-ти. Тим, хто в холоді...» [8]. Подібні висловлювання свідчать про сприйняття допомоги як моральної норми повсякденної поведінки.

Важливим мотиваційним чинником виступають родинні та особисті зв'язки з військовими. Для значної частини волонтерів війна набула особистісного виміру через службу чоловіків, синів, родичів або друзів у лавах Збройних Сил України. За таких умов допомога військовим сприймається не лише як громадянський обов'язок, а й як підтримка близьких людей. Так, одна з респонденток пояснювала свою участь у волонтерській діяльності словами: «У мене син воює вже сім років. От я з ним завжди... постійно взаємодію» [8]. У свідченнях нерідко простежується емоційне ототожнення з військовими, яких волонтери називають «своїми хлопцями» або порівнюють із власними дітьми [7; 11; 12].

Окрему групу становлять мотиви, пов'язані з безпосередньо пережитим досвідом війни. Для мешканців Чернігівщини, які стали свідками облоги, окупації окремих громад, руйнування житла та втрати звичного способу життя, волонтерська діяльність стала способом подолання безпорадності та надання сенсу власному досвіду. Показовими є спогади одного з волонтерів про перші тижні повномасштабного вторгнення: «Ми пішли допомагати цій жіночці... жінка три дні пролежала під завалами... Перший день було страшно, потім все забулось» [10]. У цьому випадку допомога іншим виступала своєрідною формою психологічної адаптації до воєнної реальності та механізмом трансформації страху, тривоги й травматичних переживань у конкретну діяльність.

Суттєве місце у структурі мотивації посідають громадянська відповідальність і патріотичні переконання. Особливо виразно ці мотиви представлені у свідченнях молодших респондентів, які розглядають волонтерство як свій внесок у захист держави та майбутнє країни. У таких нарративах волонтерська діяльність постає не лише як допомога армії чи цивільному населенню, а й як спосіб особистої участі у боротьбі за незалежність України та її післявоєнне відновлення.

Водночас важливим чинником підтримання волонтерської активності є усвідомлення результативності власної праці та суспільної значущості волонтерського руху. Один із респондентів зазначав: «Як на мене, то в Україні в даний час військові спочатку, а потім вже йдуть волонтери. Це один з ключових факторів стійкості України під час війни» [9]. Значна частина волонтерів наголошує, що найбільшою винагородою для них є не офіційне визнання, а вдячність тих, кому була надана допомога. Зокрема, той самий респондент підкреслював: «Найважливіша подяка – це слова вдячності

від військових» [9]. Усвідомлення реальної користі від власної діяльності допомагає долати втому, емоційне виснаження та підтримує готовність продовжувати волонтерську роботу.

Таким чином, мотивація волонтерів Чернігівщини має комплексний характер і поєднує морально-етичні, патріотичні, родинно-особистісні та соціально-психологічні чинники. Усні свідчення демонструють, що волонтерська діяльність в умовах російсько-української війни стала не лише формою громадянської участі, а й важливим механізмом адаптації до воєнної реальності, збереження соціальної солідарності та підтримки суспільної стійкості.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Аналіз усних свідчень волонтерів Чернігівщини засвідчив, що волонтерська діяльність у період російсько-української війни ґрунтується на поєднанні морально-етичних, патріотичних, родинно-особистісних та соціально-психологічних мотивів. У більшості випадків участь у волонтерському русі зумовлена комплексом взаємопов'язаних мотивів, які змінюються залежно від перебігу війни та особистого досвіду її учасників.

Встановлено, що на початковому етапі російської агресії (2014–2021 рр.) визначальними були патріотичні переконання, прагнення підтримати українських військових та компенсувати обмежені можливості державного забезпечення армії. Після початку повномасштабного вторгнення у 2022 р. мотивація волонтерів суттєво трансформувалася під впливом безпосередньо пережитого воєнного досвіду. Для мешканців Чернігівщини важливу роль відіграли події облоги Чернігова, окупації окремих територіальних громад, руйнування інфраструктури та необхідність підтримки місцевого населення в умовах воєнної кризи.

Усні свідчення показують, що волонтерство стало для багатьох респондентів не лише формою громадянської активності, а й способом подолання безпорадності, осмислення власного воєнного досвіду та збереження відчуття особистої причетності до боротьби за Україну. Важливими чинниками підтримання волонтерської активності залишаються усвідомлення суспільної значущості своєї діяльності, відповідальність перед військовими та цивільними, а також позитивний зворотний зв'язок від отримувачів допомоги.

Проведене дослідження підтверджує евристичний потенціал усної історичної джерел для вивчення мотивації волонтерської діяльності та дозволяє більш глибоко зрозуміти механізми громадянської самоорганізації українського суспільства в умовах війни. Усні свідчення дають можливість виявити індивідуальні смисли та цінності, які часто залишаються поза межами статистичних і соціологічних досліджень.

Перспективними напрямками подальших досліджень є порівняльний аналіз мотивації волонтерів різних регіонів України, вивчення особливостей волонтерської діяльності в міському та сільському середовищах, дослідження гендерних і вікових відмінностей мотивації.

References

1. Аркуша О., Литвин В., Боднар Г., Лукачук О., Хлипавка Л. Про гідність. Волонтерський рух в Україні 2013–2017 років. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. 2018. 816 с.
Arkusha, O., Lytvyn, V., Bodnar, H., Lukachuk, O., & Khlypavka, L. (2018). Pro hidnist. Volonterskyi rukh v Ukraini 2013–2017 rokiv [About dignity. The volunteer movement in Ukraine, 2013–2017]. Lviv: Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy [in Ukrainian].
2. Гапон Н.П., Худзіцка-Чупала А. Соціально-психологічні аспекти дослідження волонтерства: мотивація та організаційні очікування волонтерів. *Габітус*. 2023. Вип. 47. С. 171–175. DOI: 10.32782/2663-5208.2023.47.30.
Hapon, N.P., & Khudzitska-Chupala, A. (2023). Sotsialno-psykhologichni aspekty doslidzhennia volonterstva: motyvatsiia ta orhanizatsiini ochikuvannia volonteriv [Socio-psychological aspects of volunteering research: motivation and organizational expectations of volunteers]. *Habitus – Habitus*. 47. 171–175. Retrieved from: <https://doi.org/10.32782/2663-5208.2023.47.30> [in Ukrainian].
3. Горелов Д., Корнієвський О. Волонтерський рух: світовий досвід та українські громадянські практики: аналітична доповідь. Київ: НІСД. 2015. 36 с.
Horielov, D., & Korniiievskiy, O. (2015). Volonterskyi rukh: svitovyi dosvid ta ukrainiski hromadianski praktyky: analitychna dopovid [Volunteer movement: world experience and Ukrainian civic practices: analytical report]. Kyiv: NISD [in Ukrainian].
4. Гринь О. Дитяче волонтерство на Чернігівщині в умовах повномасштабної російсько-української війни. *Війна, наука та емоції: від інтерв'ю до пам'ятотворення*. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2025. С. 161–172.
Hryn, O. (2025). Dytiache volonterstvo na Chernihivshchyni v umovakh povnomashtabnoi rosiisko-ukrainskoi viiny [Children's volunteering in the Chernihiv region during the full-scale Russian-Ukrainian war]. *Viina, nauka ta emotsii: vid interviu do pamiatietvorennia – War, science and emotions: from interviews to memory-making*. Kyiv: TOV «Yurka Liubchenka». 161–172 [in Ukrainian].
5. Дорохіна Т., Коваленко О. Усні історичні джерела про повсякденне життя мешканців Чернігівщини під час російської агресії. *Війна, наука та емоції: (не)нові концепції і підходи*. Київ: ТОВ «Юрка Любченка», 2023. С. 28–32.
Dorokhina, T., & Kovalenko, O. (2023). Usni istorychni dzherela pro povsiakdenne zhyttia meshkantsiv Chernihivshchyny pid chas rosiiskoi ahresii [Oral historical sources on the everyday life of residents of

- the Chernihiv region during Russian aggression]. *Viina, nauka ta emotsii: (ne)novi kontseptsii i pidkhody – War, science and emotions: (un)new concepts and approaches: Proceedings of the Round Table*. Kyiv: TOV «Yurka Liubchenka». 28–32 [in Ukrainian].
6. Майдан від першої особи. Регіональний вимір. Київ: КІС, 2018. Вип. 3: у 2 ч. Ч. 2: Львівська – Чернігівська області. 432 с.
Maidan vid pershoi osoby. Rehionalnyi vymir. Vyp. 3: u 2 ch. Ch. 2: Lvivska – Chernihivska oblasti [Maidan in the first person. Regional dimension. Vol. 3: in 2 parts. Part 2: Lviv – Chernihiv regions]. (2018). Kyiv: KIS [in Ukrainian].
 7. Робочий архів Науково-дослідного центру усної історичних досліджень Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Ф. 48. Оп. 43. Спр. 1.
Robochyi arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru usnoistorychnykh doslidzhen Navchalno-naukovoho instytutu istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka [Working Archive of the Research Center for Oral History Studies of the O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»]. F. 48. Op. 43. Spr. 1 [in Ukrainian].
 8. Робочий архів Науково-дослідного центру усної історичних досліджень Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Ф. 48. Оп. 43. Спр. 3.
Robochyi arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru usnoistorychnykh doslidzhen Navchalno-naukovoho instytutu istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka [Working Archive of the Research Center for Oral History Studies of the O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»]. F. 48. Op. 43. Spr. 3 [in Ukrainian].
 9. Робочий архів Науково-дослідного центру усної історичних досліджень Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Ф. 56. Оп. 1. Спр. 8.
Robochyi arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru usnoistorychnykh doslidzhen Navchalno-naukovoho instytutu istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka [Working Archive of the Research Center for Oral History Studies of the O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»]. F. 56. Op. 1. Spr. 8 [in Ukrainian].
 10. Робочий архів Науково-дослідного центру усної історичних досліджень Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Ф. 56. Оп. 1. Спр. 17.
Robochyi arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru usnoistorychnykh doslidzhen Navchalno-naukovoho instytutu istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka [Working Archive of the Research Center for Oral History Studies of the O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»]. F. 56. Op. 1. Spr. 17 [in Ukrainian].
 11. Робочий архів Науково-дослідного центру усної історичних досліджень Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Ф. 56. Оп. 1. Спр. 18.
Robochyi arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru usnoistorychnykh doslidzhen Navchalno-naukovoho instytutu istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka [Working Archive of the Research Center for Oral History Studies of the O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»]. F. 56. Op. 1. Spr. 18 [in Ukrainian].
 12. Робочий архів Науково-дослідного центру усної історичних досліджень Навчально-наукового інституту історії та соціогуманітарних дисциплін імені О. М. Лазаревського Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Ф. 56. Оп. 1. Спр. 19.
Robochyi arkhiv Naukovo-doslidnoho tsentru usnoistorychnykh doslidzhen Navchalno-naukovoho instytutu istorii ta sotsiohumanitarnykh dystsyplin imeni O. M. Lazarevskoho Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka [Working Archive of the Research Center for Oral History Studies of the O. M. Lazarevskiy Educational and Scientific Institute of History and Socio-Humanitarian Disciplines, T. H. Shevchenko National University «Chernihiv Colehium»]. F. 56. Op. 1. Spr. 19 [in Ukrainian].
 13. Столярчук, О., Каліщук С., Рева О. Феномен колективної травми українського суспільства в екстремальних подіях війни. *Наукові інновації та передові технології*. 2025. № 8 (48). С. 1696–1708.

- Stoliarchuk, O., Kalishchuk, S., & Reva, O. (2025). Fenomen kolektyvnoi travmy ukraïnskoho suspilstva v ekstremalnykh podiiakh viiny [The phenomenon of collective trauma in Ukrainian society during extreme wartime events]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnologii – Scientific innovations and advanced technologies*. 8(48). 1696–1708 [in Ukrainian].
14. Усна історія російсько-української війни (2014–2016 роки) / за ред. Мороко В. Київ, 2016–2019. Вип. 2–5.
Morocho, V. (Ed.). (2016–2019). *Usna istoriia rosiisko-ukraïnskoi viiny (2014–2016 roky)* [Oral history of the Russian-Ukrainian war (2014–2016)]. Issues 2–5. Kyiv [in Ukrainian].
15. Чернігів у війні-2022: голоси очевидців / Кер. проекту О. Шевчук; Наук. ред. С. Маховська; Ред. група: О. Березовська, О. Боряк, О. Васянович, О. Воробей, К. Литвин, А. Панкова. Чернігів: «Десна Поліграф», 2024. 280 с.
Shevchuk, O. (Project Manager), Makhovska, S. (Scientific Ed.), Berezovska, O., Boriak, O., Vasianovych, O., Vorobei, O., Lytvyn, K., & Pankova, A. (Eds.). (2024). *Chernihiv u viini-2022: holosy ochevydtsiv [Chernihiv in the War of 2022: Voices of Eyewitnesses]*. Chernihiv: Desna Polihraf [in Ukrainian].

Tretiak Olena

<https://orcid.org/0000-0001-6124-2597>

Doctor of Pedagogical Sciences, Professor,
Professor of the Department of History of Ukraine, Archaeology and Local History,
T.H. Shevchenko National University «Chernihiv Collegium»
(Chernihiv, Ukraine) E-mail: tretiakes@gmail.com

VOLUNTEER MOTIVATIONS IN THE CHERNIHIV REGION IN ORAL TESTIMONIES OF THE PERIOD OF THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

The article examines the motivations of volunteers in the Chernihiv region through oral testimonies from the period of the Russian-Ukrainian war. It analyzes the main factors that encouraged individuals to engage in volunteer activities and explores the formation and transformation of these motivations under the influence of wartime events between 2014 and 2025. The study demonstrates that volunteer motivation is complex in nature and combines moral and ethical, patriotic, family-related, personal, and socio-psychological motives. Particular attention is paid to the impact of direct wartime experiences on the intensification of volunteer activity among residents of the Chernihiv region.

The aim of the article is to examine the motivations of volunteers in the Chernihiv region during the Russian-Ukrainian war on the basis of oral history sources and to identify the peculiarities of their formation and transformation under the influence of wartime events in 2014–2025.

Methodology. The methodological framework of the study is based on the approaches of oral history and historical anthropology, which make it possible to consider volunteering both as a form of civic engagement and as an individually experienced wartime reality. To achieve the research objective, a combination of general scientific and special historical methods was employed. The historical-genetic method was used to analyze the formation and transformation of volunteer motivations at different stages of the Russian-Ukrainian war. The biographical method made it possible to reconstruct individual trajectories of involvement in volunteer activities. Oral history methods and narrative analysis were applied to interpret oral testimonies, identify motivational factors, and explore the ways in which respondents understood their own experiences. The method of generalization was used to distinguish the principal groups of motives underlying volunteer activity.

Scientific novelty. The scientific novelty of the study consists in reconstructing the motivations of volunteers in the Chernihiv region on the basis of oral history sources and identifying the specific features of their transformation during the Russian-Ukrainian war. It has been established that the motivational structure of volunteer activity changed significantly under the influence of the full-scale invasion of 2022, the siege of Chernihiv, the occupation of several territorial communities, and the direct experience of wartime events. The study demonstrates that, for many respondents, volunteering became not only a form of assistance to military personnel and civilians but also a mechanism for adapting to wartime reality and making sense of their own experiences.

Conclusions. Oral testimonies of volunteers from the Chernihiv region indicate that the main motives for volunteer activity include moral responsibility, patriotic convictions, support for relatives and friends, civic solidarity, and the desire to overcome the consequences of traumatic wartime experiences. The study has established that following the beginning of the full-scale invasion, volunteer motivations underwent significant transformation and acquired a stronger personal and emotional dimension. The findings confirm the considerable heuristic potential of oral history sources for investigating mechanisms of civic self-organization and social resilience under wartime conditions.

Key words: *volunteer, volunteer movement, volunteer motivation, civil society, Russian-Ukrainian war, Chernihiv region, border region, oral history.*

Стаття надійшла до редакції 12.03.2026

Рецензент: доктор історичних наук, професор **Володимир Дятлов**